

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

του Νίκου Ι. Μάργαρη

Καθηγητή

*Προέδρου του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών
του Α.Π.Θ*

Η κυβέρνηση ανακοίνωσε την πρόθεσή της να επιλύσει το ασφαλιστικό πρόβλημα του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Τα τελευταία χρόνια αυτό επιχειρήθηκε τέσσερις φορές (επί υπουργίας των κκ. Σουφλιά, Σιούφα, Γιαννίτση και Ρέππα). Το γεγονός ότι το θέμα επανέρχεται, αποτελεί ομολογία αποτυχίας των παραπάνω προσπαθειών. Όμως, προκαλεί απορία, σχετικά με το επίπεδο κατανόησης του προβλήματος, η πλήρης αποσιώπηση και «αδιαφορία» για το ασφαλιστικό πρόβλημα του δημόσιου τομέα της οικονομίας, που είναι σαφώς εντονότερο. Αν μη τι άλλο, στον ιδιωτικό τομέα υπάρχει κάποια υποδομή (ασφαλιστικοί οργανισμοί και αποθεματικά), ενώ στον δημόσιο τομέα δεν υπάρχει απολύτως τίποτε.

Κάθε προσπάθεια αντιμετώπισης του ασφαλιστικού προβλήματος προκαλεί εντονότερες αντιδράσεις, που προκαλούνται από την πάγια τακτική αντιμετώπισής του εις βάρος των εργαζομένων, με την αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης και τη μείωση των συντάξεων. Αυτή η αντιμετώπιση είναι η εύκολη και προφανής λύση του προβλήματος, για την οποία δεν χρειάζεται καμιά πνευματική προσπάθεια. Επιπλέον, δεν είναι λυσιτελής, αφού το πρόβλημα επανέρχεται διαρκώς. Με την απερισκεψία, την κακοδιαχείριση, την κουτοπονηριά και τη λαθροχειρία, η κοινωνική ασφάλιση κατέστη όντως δυσεπίλυτο πρόβλημα. Βέβαια, η επίλυσή του δεν είναι δυνατό να είναι ακαριαία και θα χρειαστεί κάποιο εύλογο βάθος χρόνου, αρκεί σήμερα να τεθούν οι σωστές βάσεις.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, πρέπει να τεθούν σαφείς προδιαγραφές ως προς την ηλικία συνταξιοδότησης, το ύψος της συντάξεως, το επίπεδο της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κ.ά. Αφού τεθούν οι προδιαγραφές, θα πρέπει να προσδιοριστεί το επίπεδο των εισφορών (ατομικών και εργοδοτικών), που θα καταστήσουν το σύστημα ασφάλισης βιώσιμο και σχετικά ανεξάρτητο από τις κοινωνικοοικονομικές μεταβολές. Επιπλέον, θα πρέπει να προσδιοριστούν και οι ασφαλείς τρόποι επένδυσης των αποθεματικών. Η δημιουργία μιας Τράπεζας Κοινωνικών Ασφαλίσεων αποτελεί τη βέλτιστη λύση αξιοποίησης των αποθεματικών.

Εφόσον καθοριστούν τα παραπάνω, πρέπει στη συνέχεια να προσδιοριστούν τα διαθέσιμα κεφάλαια των υπαρχόντων Ταμείων και να υπολογιστούν τα κεφάλαια που υπολείπονται για τη δημιουργία βιώσιμου συστήματος. Σίγουρα, θα διαπιστωθεί ότι υπολείπονται σχετικά μεγάλα ποσά. Όμως, αν δεχθούμε ότι το πρόβλημα θα λυθεί πλήρως μετά την πάροδο μιας εικοσαετίας, η εξεύρεση αυτών των κεφαλαίων είναι εφικτή, χωρίς σημαντική επιβάρυνση του κοινωνικού συνόλου. Οικονομικοί πόροι μπορούν να εξευρεθούν π.χ. φορολογώντας τα κέρδη από τον τζόγο και κάθε ανάλογη μη παραγωγική δραστηριότητα και με την επιπλέον φορολόγηση των κερδών των Τραπεζών, ώστε αυτές να επιστρέψουν επιτέλους ένα μέρος από τα υπερκέρδη που αποκόμισαν από την εκμετάλλευση των αποθεματικών των Ταμείων. Τέλος, υπάρχει και η άμεση φορολογία, που δεν θα προκαλέσει ιδιαίτερες αντιδράσεις, αν πράγματι αποφασιστεί η οικοδόμηση ενός συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που να μας τιμά. Όμως, εκτός από τα παραπάνω, υπάρχει ακόμη ένα σημαντικότερο κοίτασμα άντλη-

σης πόρων για τη συνολική αντιμετώπιση του ασφαλιστικού προβλήματος. Το κοίτασμα λέγεται Ταμείο Ασφάλισης των Υπαλλήλων του Δημοσίου.

Ελάχιστοι γνωρίζουν ότι για τους υπαλλήλους του δημοσίου δεν υπάρχει ταμείο ασφάλισης. Η κύρια σύνταξή τους καταβάλλεται από το υπουργείο Οικονομικών και επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι κρατήσεις στις οποίες υποβάλλονται οι δημόσιοι υπάλληλοι αφορούν μόνο στην επικουρική τους ασφάλιση, στο εφάπαξ και στην υγειονομική περίθαλψη. Γι' αυτές τις κρατήσεις δεν κατατίθεται εργοδοτική εισφορά. Από τις αρχές της δεκαετίας του 90 οι δημόσιοι υπάλληλοι καταβάλλουν και εισφορά υπέρ συντάξεως, η οποία λέγεται ότι κατατίθεται σε κάποιον ειδικό λογαριασμό. Όμως, επειδή δεν καταβάλλεται ταυτόχρονα και εργοδοτική εισφορά, η συγκεκριμένη κράτηση μοιάζει μάλλον με έμμεση μείωση των αποδοχών τους.

Μετά τον πόλεμο αποφασίστηκε να μη δημιουργηθεί ασφαλιστικός οργανισμός των υπαλλήλων του δημοσίου, ώστε να μην υπάρχουν λειτουργικά έξοδα, και το όλο πρόβλημα να αντιμετωπίζεται μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Η ρύθμιση αυτή δεν δημιουργούσε κανένα ορατό πρόβλημα στους δημοσίους υπαλλήλους, ενώ στην κυβέρνηση παρείχε το δικαίωμα της ανεξέλεγκτης διαχείρισης των ασφαλιστικών εισφορών (ατομικών και εργοδοτικών). Μέχρι το 1958 υπάλληλοι και δημόσιο κατέβαλλαν τις ασφαλιστικές τους εισφορές. Κάποια στιγμή, οι δημόσιοι υπάλληλοι ζήτησαν αύξηση, αλλά αντ' αυτής «πέτυχαν» την απαλλαγή τους από την ατομική τους ασφαλιστική εισφορά, που «αναλάμβανε» πλέον να την καταβάλλει το δημόσιο.

Όμως, το Δημόσιο δεν έκρινε σκόπιμο να καταθέτει τις εισφορές (ατομικές και εργοδοτικές) σ' έναν ειδικό λογαριασμό, αλλά με αυτά τα ποσά πλήρωνε τις συντάξεις και κάλυπτε διάφορες άλλες ανάγκες. Την εποχή εκείνη ο αριθμός των συνταξιούχων ήταν μικρός σε σχέση με τον αριθμό των ενεργών υπαλλήλων. Έτσι, η καταβολή συντάξεων επιβάρυνε τον κρατικό προϋπολογισμό λιγότερο από την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών. Με αυτόν τον τρόπο, οι κυβερνήσεις της εποχής εκείνης πίστευαν ότι εξοικονομούσαν κεφάλαια, αλλά κανείς δε σκέφτηκε τι θα συνέβαινε, όταν η σχέση συνταξιούχοι/εν ενεργεία υπάλληλοι θα ανατρίετο και τα ποσά για συντάξεις θα ήταν σημαντικά μεγαλύτερα από τα ποσά για τις ασφαλιστικές εισφορές.

Το σύστημα ασφάλισης των υπαλλήλων του δημοσίου είναι πολυδάπανο μέχρι παραλογισμού, έστω και αν δεν έχει λειτουργικά έξοδα. Το δημόσιο δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση μισθοδοσίας των υπαλλήλων του, όταν συνταξιοδοτηθούν, ή ακόμη και μετά θάνατον, όταν αφήνουν χήρες και ορφανά, με αποτέλεσμα την αναζήτηση διαρκώς μεγαλύτερων ποσών από τον κρατικό προϋπολογισμό, για την κάλυψη των συντάξεων. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να συνεχίζεται επ' άπειρο και κάποια στιγμή ο προϋπολογισμός θα καταρρεύσει, εκτός εάν μειώνονται διαρκώς οι συντάξεις. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται διαρκώς μετά το 2003, αφού ο κρατικός προϋπολογισμός επιβαρύνεται πλέον και με τη χρηματοδότηση των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης του ιδιωτικού τομέα (νόμος Ρέππα).

Με τη δημιουργία Ταμείου Ασφάλισης των Υπαλλήλων του Δημοσίου ο συνταξιούχος του δημοσίου παύει πλέον να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και μάλλον τον ανακουφίζει, αφού ο αντικαταστάτης του θα έχει, ως νέος υπάλληλος, μικρότερο μισθό. Συνεπώς, με την πάροδο του χρόνου ο κρατικός προϋπολογισμός θα ανακουφίζεται ολοένα και περισσότερο, ώστε να μπορούν να αντιμετωπιστούν ευκολότερα τα προβλήματα του ιδιωτικού τομέα ασφάλισης.

Τίθεται το ερώτημα. Πόσα χρήματα χρειάζονται για τη δημιουργία του συγκεκριμένου ταμείου; Με βάση τη δική μου μισθολογική κατάσταση, καταβάλλεται το 8,4% του βασικού μισθού και του χρονοεπιδόματος υπέρ συντάξεως και το 4,6% υπέρ υγειονομικής περίθαλψης, δηλαδή σύνολο 13%. Αν δεχθούμε ότι η εργοδοτική εισφορά πρέπει να είναι το διπλάσιο της ατομικής εισφοράς, προκύπτει ότι απαιτείται ποσό που αντιστοιχεί στο 26% των βασικών μισθών και χρονοεπιδομάτων των υπαλλήλων του δημοσίου, στρατιωτικών, αστυνομικών κ.ά.

Το παραπάνω κεφάλαιο θα απαιτηθεί τα πρώτα χρόνια. Στα επόμενα, θα απαιτούνται μικρότερα ποσά από τον προϋπολογισμό, επειδή ένα μέρος των συντάξεων θα καταβάλλεται πλέον από το νέο ταμείο. Το πλεόνασμα που θα προκύπτει μπορεί να συμβάλλει στην εξυγίανση των ταμείων του ιδιωτικού τομέα. Προϊόντος του χρόνου τα ταμεία του ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να απορροφώνται από το ταμείο του δημόσιου τομέα, ώστε τελικά να καταλήξουμε σε ένα και μόνο εύρωστο και πολυάνθρωπο ταμείο για όλους τους εργαζόμενους. Το ταμείο των υπαλλήλων του δημοσίου, ως νέο ταμείο, μπορεί και πρέπει να σχεδιαστεί και να στελεχωθεί με τον πλέον αποδοτικό τρόπο.

Προσπάθησα να περιγράψω το ασφαλιστικό πρόβλημα κοιτάζοντάς το από μια άλλη οπτική γωνία και να προτείνω μια εφικτή λύση, που αντιμετωπίζει συνολικά το ασφαλιστικό πρόβλημα. Δεν υπεισήλθα σε τεχνικές λεπτομέρειες, για να μην κουράσω τον αναγνώστη. Προσπάθησα να δείξω ότι το ασφαλιστικό πρόβλημα μπορεί να λυθεί υπέρ των εργαζομένων και όχι εις βάρος τους, χωρίς να χρειαστεί να υποβληθούμε σε σημαντικές θυσίες. Θέλησα να προσδώσω μια νότα αισιοδοξίας και να διασκεδάσω τη ζοφερή ατμόσφαιρα που επιχειρείται να δημιουργηθεί, για να πτοηθεί το ηθικό των εργαζομένων και να επικρατήσει το κράτος του φόβου.